

Alfred Binet (1857-1911): L'Escala de la Intel·ligència i la Reinserció dels 'Imbècils'

En la història de la psicologia, Alfred Binet és conegut com a creador dels primers tests d'intel·ligència però va treballar també sobre molts altres temes, com la hipnosi, el fetitxisme i les personalitats múltiples. Advocat de professió va dimitir després de sis anys d'exercici per posar-se a estudiar medicina i en la dècada del 1880 va fer també estudis de psicofisiologia i de clínica psiquiàtrica. En aquell moment el debat més viu en l'àmbit de la psicologia girava al voltant de la hipnosi que Jean Martin Charcot (1825-1893) practicava assíduament al psiquiàtric de la Salpêtrière. Al principi Binet va estar a favor de Charcot i contra l'anomenada 'Escola de Nancy' que considerava la hipnosi com una simple suggestió sense valor. Però l'any 1891, a l'estació de Rouen, va conèixer Henry Beaunis (1890-1921), membre destacat de l'escola de Nancy. Els dos psicòlegs simpatitzaren ràpidament; Beaunis recomanà Binet per a un lloc al laboratori de psicologia de l'Escola pràctica d'alts estudis a la Sorbona i tres anys més tard ambdós començaren a publicar la revista 'L'Anné psychologique' que fou durant molt temps la referència internacional sobre la temàtica.

En aquesta revista es donaren a conèixer els primers intents de tests psicològics, elaborats pel nord-americà James McKeen Cattell (1860-1944) i Binet fou summament crític sobre la qüestió, perquè Cattell se centrava en els processos sensorials i motors, mentre que per a Binet per tal d'explicar el diferent èxit dels individus calia analitzar els processos superiors.

L'any 1903 Binet publicà 'L'estudi experimental de la intel·ligència', a partir d'anàlisis fets al llarg de quinze anys amb les seves pròpies filles, Madeleine i Alice, que es complementà amb l'article 'La intel·ligència dels imbècils' (L'Anné psychologique', 1904). Sobre aquests dos textos s'edifica la seva concepció triangular i dinàmica de la intel·ligència.

Per a Binet, l'acte intel·ligent implica tres elements: (1) una direcció, és a dir, una concepció del fi (del problema a resoldre) que la ment continua tenint sempre present al llarg del procés de resolució d'un problema. (2) Una adaptació dels mitjans a aquest fi, cercant la manera més ràpida i eficaç de realitzar-lo i (3) la correcció d'errors, esperit crític o autoajustament, que permet avaluar l'eficàcia dels mitjans emprats.

Aquesta concepció triangular de la intel·ligència li permeté entendre que estem davant una facultat natural multiforme. La intel·ligència per a Binet mai serà una dada estàtica, fixa o heretada, sinó que es desenvolupa mitjançant un ambient, una cultura, una família. A diferència de la lectura dels tests que s'imposà més tard als Estats Units, Binet no fou mai determinista, ni naturalista, ni fatalista, sinó que reconegué explícitament la influència de l'escola i rebutjà sempre el segregacionisme escolar.

A 'Les idees modernes sobre els infants' (1911), Binet va escriure: 'Em sembla provat que es triomfa en la vida mercès a tres factors principals: la salut, la intel·ligència i el caràcter; afegim-hi un quart factor, una mica de fortuna (...) El medi escolar i el medi social pateixen les mateixes influències, i els qui aconsegueixen adaptar-se al primer tenen moltes facilitats d'adaptar-se al segon'

L'any 1904 el ministeri francès d'instrucció pública l'encarregà el disseny d'una eina psicològica susceptible d'identificar i ajudar l'alumnat amb més dificultats per seguir

el ritme d'aprenentatge a l'aula, tasca per a la qual comptà amb l'ajuda del metge Théodore Simon (1872-1961). L'escala psicomètrica de Binet-Simon proposada l'any 1905 (i revisada en 1908 i 1911) intenta ser un diagnòstic ràpid de l'endarreriment escolar, comparant l'èxit d'un nen amb el dels altres nens de la seva edat. És, en definitiva, un test de desenvolupament o de nivell mental, no un test de Q.I. (que va ser creat l'any 1921 per William Stern, pare del filòsof Günther Anders). Es tractava de comparar la capacitat d'un nen per resoldre problemes (de manipulació, de raonament, de càlcul, etc) en comparació amb la d'altres nens de la seva edat. L'escala (o puntuació) només pretenia ser aproximativa i els resultats baixos no s'havien de prendre com una 'demostració' d'estupidesa, sinó com una eina per dissenyar millores en l'aprenentatge.

Tot i que aleshores no existien eines per detectar la dislèxia o els problemes en l'adquisició del llenguatge, Binet intuï que el retard escolar no era definitiu i observà que la no adaptació a l'escola no impedia que infants amb retard educatiu triomfessin un cop abandonaven l'aula en els seus oficis i professions. A les últimes planes de 'Les idees modernes sobre els infants', va afirmar: 'No creiem útil que al nen peresós se'l consideri un malalt; no admetem tampoc que el mestre mateix consideri el nen com un malalt, les desviacions del qual s'observen amb serenitat; sobre tot no admetrem mai que se suprimeixi al medi escolar una idea tan fecunda i justa com la de la responsabilitat moral'. En definitiva, les eines de psicometria no foren dissenyades per castigar ningú sinó per conèixer l'alumne i ajudar-lo a superar-se.

Per això, Binet proposà recórrer a adaptacions dels currículums per fer front al fracàs escolar afirmant que 'els febles més lleugers' han de seguir 'un programa diferent a primària'. Fins i tot l'any 1907 intentà que alumnes 'imbècils' (incapaços d'aprendre a llegir) s'eduquessin amb alumnes normals.

Com va escriure ell mateix: 'Teòricament, crec que l'imbècil és per a l'hospici. Però desitjo apel·lar a l'experiència i saber si, mitjançant, les orientacions que podem donar als mestres, seria possible millorar en gran manera l'aprenentatge d'alguns imbecils'. A tal efecte l'ús excessiu i inadequat dels tests, com va denunciar Théodore Simon sempre fidel a l'obra del seu amic, fou el que va impedir posteriorment a altres psicòlegs, la comprensió del desenvolupament de l'ésser humà, perquè entengueren erròniament les idees de Binet buscant en els tests un criteri estàtic del tot incapaç de donar compte de la plasticitat de l'ésser humà.

En definitiva, els tests van néixer d'un desig de millora social i com una eina per recolzar el progrés escolar. Que després, als Estats Units, Lewis Madison Terman (1877-1959) els convertís en una eina de selecció i elitisme, és una altra qüestió.